

5 BELEIDSADVIEZEN M.B.T.
EEN KWALITATIEF AANBOD
ONDERWIJS VLAAMSE
GEBARENTAAL VOOR HORENDE
VOLWASSENEN

Opgesteld door de
Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal -
Publicatiedatum / 09.01.2023

1 PROBLEEMSTELLING EN SITUERING

De emancipatie van de Vlaamse dovengemeenschap en de (officiële en maatschappelijke) erkenning van de Vlaamse Gebarentaal leidt ook tot onderwijsnoden en -wensen. In deze tekst/in dit advies gaat het over het **onderwijs van de Vlaamse Gebarentaal voor horende volwassenen**. Het gaat echter niet, of niet in het bijzonder, over horende ouders van dove kinderen, aangezien die een heel specifieke doelgroep vormen. Het gaat vooral om horende volwassenen die ofwel vanuit persoonlijke interesse ofwel vanuit een professionele activiteit VGT willen of dienen te leren. Die groep kan (in theorie) vooral terecht bij één van de centra voor volwassenenonderwijs (CVO) die onderwijsbevoegdheid voor Vlaamse Gebarentaal verkregen. We merken echter op dat meerdere van die CVO's momenteel geen of slechts in beperkte mate cursussen aanbieden.

Tot voor kort werden werknemers van bepaalde instellingen of organisaties die om professionele redenen VGT dienden te leren (bijv. werknemers van Doof Vlaanderen, werknemers in het dovenonderwijs),¹ soms doorverwezen naar de opleidingen Tolk Vlaamse Gebarentaal die aanvankelijk binnen de CVO's en meer recent aan twee hogescholen werden ingericht. Uiteraard zijn tolkenopleidingen weinig geschikt voor wie VGT leert omdat hij/zij de taal beroepsmatig dient te hanteren maar geen tolk wil worden. Maar er waren nu eenmaal weinig alternatieven. Intussen zijn de twee hogeschool-opleidingen Tolk VGT in afbouw, waardoor de nood aan een geschikt aanbod taalonderwijs VGT ook voor deze doelgroep (opnieuw) dringende aandacht vraagt en actie vereist.

Tevens merken we op dat er binnen diverse instellingen, bijvoorbeeld middelbare scholen, initiatieven zijn om een aanbod VGT uit te werken – wat wij uiteraard toejuichen. Maar al te vaak kunnen dergelijke initiatieven niet worden ontwikkeld, bij gebrek aan lesgevers en docenten en lesmateriaal.

Voor de duidelijkheid vermelden we dat dit document geen betrekking heeft op de opleidingen voor tolken Vlaamse Gebarentaal. Er bestaat een universitaire opleiding voor (horende) Tolken Vlaamse Gebarentaal evenals een specifieke opleiding voor dove tolken. Hieromtrent is er op dit moment geen acute vraag.

¹ Alhoewel de Adviescommissie het niet echt als een ideale oplossing ziet dat nieuwe medewerkers zonder kennis van VGT ingezet worden in het onderwijs voor dove kinderen. We verwijzen hiervoor naar een andere advies in verband met tweetalige onderwijs VGT en NL voor dove kinderen, voor een duurzame oplossing.

Gebarentaal te onderwijzen en/of die over de juiste kennis en vaardigheden beschikken. Hoewel de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal de wens van Doof Vlaanderen en van de individuele leden van de Vlaamse dovensamenleving om uitsluitend dove lesgevers en docenten VGT in te zetten begrijpt en ondersteunt, is overduidelijk dat dit binnen de huidige context niet altijd eenvoudig te realiseren is. Meerdere CVO's kunnen het voorziene aanbod cursussen Vlaamse Gebarentaal momenteel gewoonweg niet aanbieden bij gebrek aan een (dove) lesgever.

De adviescommissie Vlaamse Gebarentaal stelt daarom voor om de aanwerving van docenten VGT haalbaarder te maken via twee suggesties:

- Een vacature gericht op een dove Vlaamse gebarentalige kandidaat moet zo breed mogelijk verspreid worden, uiteraard via de VDAB maar vooral ook via sociale mediakanalen van relevante organisaties: Doof Vlaanderen, Vlaams GebarentaalCentrum, de Taalgroep VGT van de KU Leuven, diverse dovenscholen,...
- Indien de vorige actie niet tot het gewenste resultaat leidt, kan het gezochte profiel aangepast worden zodat ook horende kandidaten in aanmerking komen, mits ze beschikken over:
 - 1) een uitstekende en aantoonbare kennis van Vlaamse Gebarentaal ²,
 - 2) kennis van de (Vlaamse) dovensamenleving/gemeenschap en
 - 3) een pedagogisch diploma of relevante didactische ervaring.

Wat het laatste betreft, willen we echter noteren dat het geen ideale oplossing is. Het is immers best te vermijden dat een dove lesgever niet kan onderwijzen in zijn/haar moedertaal omdat een horende vreemdetalige die positie reeds ingevuld heeft³. Voordat dit probleem structureel wordt, willen we daarom extra nadruk leggen op het volgen van de hierna volgende adviezen.⁴

3.2 ADVIES 2:

OPLEIDING VOOR (DOVE) DOCENTEN VLAAMSE GEBARENTAAL

Er is dringend nood aan een (structurele) opleiding voor lesgevers en docenten Vlaamse Gebarentaal. De Adviescommissie geeft de voorkeur aan een specifieke opleiding voor Vlaamse Gebarentaligen. Indien dit op korte termijn niet mogelijk is, kan in afwachting de opleiding voor docenten VGT geïntegreerd worden in bestaande opleidingen. Deze dienen dan evenwel optimaal toegankelijk te zijn voor dove gebarentalige studenten. De Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal vraagt het ministerie van Onderwijs om, eventueel in overleg met de onderwijsverstrekkers, te onderzoeken op welke manier een dergelijke opleiding ingericht kan worden.

² Indien de kennis van VGT niet kan worden aangetoond door een diploma, kan een beroep worden gedaan op het Vlaams GebarentaalCentrum voor het organiseren van een test. Het VGTC kan hier desgewenst andere deskundigen bij betrekken.

³ Debat rond de culturele toe-eigening van gebarentalen <https://www.vgtc.be/vgtc/standpunten/culturalappropriation/>

⁴ Sommige CVO's zouden graag een duo willen (kunnen) inschakelen: een dove Vlaams Gebarentalige en een horende docent met kennis van VGT en een pedagogische bekwaamheid. De bedoeling is niet dat ze in duo lesgeven maar wel dat ze elkaar kunnen ondersteunen o.a. bij het ontwikkelen van lesmaterialen. De Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal is van mening dat een dergelijke samenwerking de kwaliteit van het onderwijsaanbod ten goede komt en vraagt de bevoegde onderwijsinstanties dit mogelijk te maken.

3.3 ADVIES 3:

ORGANISATIE VAN STRUCTUREEL OVERLEG EN EXPERTISE-DELEN

De Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal vraagt het ministerie van Onderwijs initiatief te nemen voor of opdracht te geven tot het initiëren en ondersteunen van een structureel (netoverschrijdend) overleg tussen de verschillende centra voor volwassenenonderwijs met onderwijsbevoegdheid voor Vlaamse Gebarentaal.

3.4 ADVIES 4:

ONTWIKKELING VAN LESMATERIALEN EN LEERMIDDELEN

De Adviescommissie is van mening dat gediplomeerde docenten Vlaamse Gebarentaal in de toekomst (beter) in staat zullen zijn om eigen lesmaterialen en leermiddelen te ontwikkelen. Toch adviseert de Adviescommissie ook hier een gemeenschappelijk initiatief en pleit ze voor een inhaalbeweging. De Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal vraagt het ministerie van Onderwijs om financiële middelen die het mogelijk maken de reeds bestaande, maar verouderde, materialen samen te brengen, te moderniseren en aan te vullen. De Taalgroep Vlaamse Gebarentaal en het Vlaams GebarentaalCentrum kunnen een dergelijke oefening zeker begeleiden maar kunnen hier zonder ondersteuning geen personeel voor inzetten. Een detachering van uit het onderwijsveld is hier een mogelijke oplossing.

3.5 ADVIES 5:

ONDERWIJS VAN EN OVER VLAAMSE GEBARENTAAL EN GERELATEERDE ONDERWERPEN (DOVENCULTUUR, DOVENPEDAGOGIEK,...) VOOR SPECIFIEKE GROEPEN STUDENTEN EN PROFESSIONELEN

Er is een duidelijke vraag naar aan een onderwijsaanbod van en over Vlaamse Gebarentaal, in eerste instantie voor (toekomstige) personeelsleden actief binnen het buitengewoon onderwijs gericht op dove kinderen en jongeren. Daarnaast is er ook een nood aan onderwijs van en over VGT en gerelateerde onderwerpen voor bepaalde professionele profielen zoals paramedici (audiologen, logopedisten, ergotherapeuten,...), medewerkers van maatschappelijke diensten voor doven (maatschappelijk werkers, therapeuten,...). We denken hier dan zowel aan studenten als aan reeds beroepsactieve personen.

Voor wat betreft cursussen taalvaardigheid in VGT is de adviescommissie van mening dat het huidige voorziene aanbod binnen de CVO's de nood kan lenigen. Uiteraard is dit enkel het geval

wanneer er voldoende lesgevers en docenten zijn om de cursussen ook werkelijk in te richten en het nodige lesmateriaal beschikbaar is.

Daarnaast pleit de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal voor het inbouwen van onderwijs over VGT, dovencultuur, dovengemeenschap, dovenpedagogiek,... in de relevante programma's (Audiologie, Logopedie,...) aangeboden door hogescholen en universiteiten en voor het uitwerken van een bijscholingsaanbod. We weten dat sommige hogescholen en universiteiten reeds opleidingsonderdelen aanbieden, bijvoorbeeld een vak "Inleiding tot de Vlaamse Gebarentaal" voor toekomstige logopedisten en audiologen, maar het gaat vaak om persoonlijke initiatieven van bepaalde personeelsleden en zelden om een structureel aanbod. Bovendien blijven dit uitzonderingen. We begrijpen tevens dat dergelijke initiatieven gehinderd worden door een gebrek aan (binnen de geïnteresseerde instelling of opleiding reeds aanwezige) expertise. Er kan daarom worden gedacht aan de oprichting van een samenwerkingsverband tussen bestaande experts die dan binnen de diverse hoger onderwijsinstellingen ingezet kunnen worden.

4 TOT SLOT: VOORLOPIG GEEN NOOD AAN BIJKOMENDE INITIATIEVEN M.B.T. HET TAALVAARDIGHEIDSONDERWIJS VGT

Uit de bevraging van de CVO's bleek ook een vraag naar "regionale screening", i.e. het in kaart brengen van de regionale spreiding van het bestaande onderwijsaanbod, eventueel ook met het oog op het identificeren van een nood aan bijkomende initiatieven. Gezien de moeilijkheden waarmee CVO's momenteel kampen om het voorziene aanbod ook daadwerkelijk in te richten, is de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal van mening dat er althans voorlopig beter niet wordt ingezet op het inrichten van bijkomende opleidingen.

Meer informatie: adviescommissievgt@vlaanderen.be

Dit advies werd bezorgd aan:

- Vlaams Minister van Cultuur Jan Jambon via raadgever Wouter Rogiers
- Vlaams Minister van Onderwijs Ben Weyts via raadgever Jonas De Smedt
- Overige Kabinetten van de Vlaamse Regering
- Commissie CJSM
- CVO's die VGT aanbieden
- NOOZO
- de gebruikelijke verzendlijst.